

Innhold

1	Forslag	2
2	Hjemmelsgrunnlag	2
3	Verneverdier	3
4	Andre interesser	3
4.1	Friluftsliv.....	3
4.2	Landbruk.....	3
4.3	Fritidsboliger.....	3
4.4	Kystverkets virksomhet.....	3
4.5	Planstatus.....	4
5	Trusler mot verneverdiene	4
6	Saksbehandling	4
6.1	Bakgrunn.....	4
6.2	Saksgang.....	5
7	Viktige endringer under saksbehandlingen	5
7.1	Endrete navn på foreslåtte verneområder.....	5
7.2	Endret avgrensning av foreslåtte verneområder.....	6
7.3	Endring av foreslåtte forskrifter.....	6
8	Oppheving av tidligere vernede områder	6
9	Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser	6
10	Generelle merknader til verneforslaget	7
10.1	Høringen.....	7
10.2	Verneomfang, verneform.....	8
10.2.1	<i>Utvelgelse av områder</i>	8
10.2.2	<i>Verneplanprosess for områder med skog</i>	8
10.2.3	<i>Friluftsliv</i>	9
10.3	Forskriftene.....	10
10.3.1	<i>Landbruk</i>	10
10.3.2	<i>Friluftsliv</i>	11
10.3.3	<i>Havbruk, havbeite og fiske</i>	12
10.3.4	<i>Kystverkets interesser</i>	14
10.3.5	<i>Andre forhold vedrørende forskriftene</i>	14
10.4	Forvaltning av verneområdene.....	15
10.4.1	<i>Forvaltningsplaner og skjøtsel</i>	15
10.4.2	<i>Forvaltningsmyndighet</i>	16
11	Merknader til de enkelte områdene	16
11.1	Linnesstranda naturreservat i Lier kommune.....	16
11.2	Slemmestadåsen – Morberg naturreservat i Røyken kommune.....	18
11.3	Gråøya naturreservat i Røyken kommune.....	22
11.4	Hyggen Mellom dyrefredningsområde i Røyken kommune.....	23
11.5	Solbergdammen dyrefredningsområde i Hurum kommune.....	24
11.6	Grønsanddammen dyrefredningsområde i Hurum kommune.....	24
11.7	Langsetdammen dyrefredningsområde i Hurum kommune.....	25
11.8	Holtnesdalen naturreservat i Hurum kommune.....	26
11.9	Sandbukta – Østnestangen naturreservat i Hurum kommune.....	27
11.10	Ranvikholmen naturreservat i Hurum kommune.....	29
11.11	Søndre Verksøya naturreservat i Hurum kommune.....	31

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud

1 FORSLAG

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud. Forslaget omfatter 11 verneområder fordelt på sju naturreservater (inkludert utvidelse av to naturreservater som er opprettet tidligere) og fire dyrefredningsområder. Områdene har et samlet areal på ca 2,35 km², hvorav sjøareal utgjør ca 0,42 km². Arealet som ikke tidligere har vært vernet utgjør 1,53 km² og omfatter kun landareal. Ikke noe av arealet ligger på statens grunn.

De foreslåtte verneområdene er:

1. Linnestranda naturreservat (utvidelse)	Lier kommune
2. Slemmestadåsen – Morberg naturreservat	Røyken kommune
3. Gråøya naturreservat	Røyken kommune
4. Hyggen Mellom dyrefredningsområde	Røyken kommune
5. Solbergdammen dyrefredningsområde	Hurum kommune
6. Grønsanddammen dyrefredningsområde	Hurum kommune
7. Langsetdammen dyrefredningsområde	Hurum kommune
8. Holtnesdalen naturreservat (utvidelse)	Hurum kommune
9. Sandbukta – Østnestangen naturreservat	Hurum kommune
10. Ranvikholmen naturreservat	Hurum kommune
11. Søndre Verksøya naturreservat	Hurum kommune

2 HJEMMELSGRUNNLAG

I fire av områdene i verneplanen finnes det dammer som er livsmiljø for de rødlistede dyreartene storsalamander og småsalamander. Disse områdene foreslås derfor fredet som dyrefredningsområder i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14. De øvrige sju områdene i verneplanen har verneverdier knyttet til spesielle naturtyper og til egenart, dels også til særskilt vitenskapelig betydning og tilnærmet urørt natur. Disse områdene foreslås derfor fredet som naturreservater i medhold av naturvernloven § 8.

3 VERNEVERDIER

Oslofjordregionen, og særlig strand- og skjærgårdsområdene, har mange særpregede og sjeldne naturmiljøer, med et betydelig antall plante- og dyrearter som er sjeldne eller i tilbakegang i Norge. Buskerud-kysten er en verdifull del av dette mangfoldet, med sine særtrekk og spesielle kvaliteter.

Selv om de 11 områdene i Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud er forholdsvis små, omfatter de mange ulike naturmiljøer og spesielle verneverdier. De fire dammene i verneplanen er leveområder for storsalamander og småsalamander, som begge står oppført på den nasjonale rødlista. De øvrige områdene fanger opp viktige botaniske kvaliteter, deriblant vegetasjonstyper med stort artsmangfold, sjeldne vegetasjonstyper og flere rødlistede plantearter. Noen av områdene har en verdifull insektfauna, dels av nasjonal betydning. Områdene fanger dessuten opp geologiske verneverdier og viktige fuglebiotoper.

4 ANDRE INTERESSER

4.1 Friluftsliv

Oslofjorden er landets mest benyttede rekreasjonsområde. Strendene er aktivt brukt til friluftsliv, og det knytter seg store friluftssinteresser til flere av områdene som foreslås vernet. Kyststien går gjennom to av de foreslåtte naturreservatene: Slemmestadåsen – Morberg og Sandbukta – Østnestangen.

4.2 Landbruk

Dammene som er foreslått vernet på grunn av at de er levesteder for salamander, er tidligere og til dels også i dag, i bruk som vanningsdammer for jordbruket. Det er i noen grad skogbruksinteresser knyttet til områdene Sandbukta – Østnestangen, Slemmestadåsen – Morberg, samt Holtnesdalen.

4.3 Fritidsboliger

I kystsonen omkring Oslofjorden finnes om lag 12 500 fritidsboliger, mange av dem i den nære strandsonen. Byggeaktiviteten er fortsatt stor selv om det i dag oppføres få nye hytter. En fellesnevner er standardheving av bebyggelse og utearealer, med tilhørende endring av opprinnelig naturmiljø i standsonen.

4.4 Kystverkets virksomhet

Kystverket har ansvar for farleder og merking av disse med staker og lykter. Kystverket driver noe hogst i tilfeller hvor det er nødvendig for å sikre sikt for båttrafikken.

4.5 Planstatus

Områdene er lagt ut som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder) i kommuneplanene. Ett område (Linnestranda) er angitt som viktig naturområde, mens to områder (Slemmestadåsen-Morberg, Gråøya) er angitt å ha særs viktige friluftsinnteresser.

Områdene ligger innenfor virkeområdet for "Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen".

5 TRUSLER MOT VERNEVERDIENE

Kystområdene i Buskerud fylke er spesielt presset av utbygging, annen endring i arealbruken og økt ferdsel og aktivitet. Dette fører blant annet til press på utsatte naturtyper. I tillegg er det en rekke plante- og dyrearter som har en negativ utvikling, hovedsakelig fordi deres naturlige leveområder eller livsmiljø blir redusert eller ødelagt.

Inntil vern er vedtatt, kan skogbruk true verneverdiene i noen av områdene. I en av de fire dammene som er foreslått vernet, er gjengroing en trussel mot bestandene av salamander. Opphør i bruken av vanningsdammer til jordbruksvanning vil øke faren for gjengroing. Gjengroing kan også redusere verneverdiene i våtmarksarealet Møysund (Linnestranda). Synkende vannstand kan på sikt true bestandene av salamander i Langsetdammen. Suksesjon mot barskog kan true verneverdiene i områder der edellauvskog er en viktig verneverdi. På grunn av intensiv bruk av noen av områdene til friluftsliv, forekommer stedvis slitasje på vegetasjonen og forsøpling som i flere områder kan være et estetisk problem.

En nærmere beskrivelse av inngrepsstatus for de enkelte områdene er gitt i tilrådingen fra Direktoratet for naturforvaltning.

6 SAKSBEHANDLING

6.1 Bakgrunn

Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud er et supplement til de tidligere gjennomførte tematiske verneplanene i fylket. Gjennomføring av verneplanen er en oppfølging av St. meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*. Målet om å verne et representativt utvalg av norsk natur har seinere vært framhevet gjennom flere stortingsmeldinger og behandlinger i Stortinget, seinest St. meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Det er også framhevet i St. meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* som nå ligger til behandling i Stortinget.

6.2 Saksgang

Verneplanarbeidet har vært geografisk avgrenset til virkeområdet for "Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen". Det faglige grunnlaget for verneplanen er tilrådingen fra verneplanutvalget for Oslofjorden i 1999 (Utredning for DN nr. 1999-8) sammen med nyere registreringer. Direktoratet for naturforvaltning ga ved brev av 2. juni 2000 og 9. oktober 2000 de fem fylkesmennene i Oslofjordregionen, dvs. Østfold, Oslo og Akershus, Buskerud, Vestfold og Telemark, i oppdrag å ta opp arbeidet med vern av viktige områder rundt Oslofjorden. Oppfølgingen har skjedd ved at det lages fylkesvise delplaner for hvert av de fem fylkene. I disse delplanene inngår i hovedsak landarealer og strandnære områder. For de viktigste sjøfugllokalitetene har en funnet det formålstjenlig å lage en felles delplan for alle de fem fylkene.

Melding om oppstart av arbeidet med delplanen for Buskerud fylke ble sendt ut ved fylkesmannens brev av 2. desember 2003. I brev av 28. september 2004 sendte fylkesmannen et utkast til delplan Buskerud til direktoratet for faglig gjennomgang, og direktoratets svar ble gitt i brev av 28. november 2004.

Utkast til delplan Buskerud ble sendt på lokal og sentral høring ved fylkesmannens brev av 25. februar 2005. Fylkesmannens tilråding ble oversendt direktoratet ved brev av 19. september 2005, med unntak av tilråding for området Slemmestadåsen – Morberg (område nr. 2), som ble oversendt ved fylkesmannens brev av 18. november 2005. Ved fylkesmannens brev av 6. desember 2005, ble verneforslaget ettersendt til en grunneier i dette området. Direktoratet oversendte sin tilråding i saken til Miljøverndepartementet ved brev av 3. januar 2006 og 26. oktober 2006. Saken har vært på foreleggelse i departementene.

Direktoratet for naturforvaltning kan ikke se at denne verneplanen har vesentlige konsekvenser for næringsvirksomhet som krever ytterligere utredninger i henhold til Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2. Miljøverndepartementet er enig i dette og viser til at verneplanen er utredet i henhold til forvaltningslovens, naturvernlovens og plan- og bygningslovens bestemmelser. Gjennom høringen er ulike interesser bredt belyst og vurdert. Det er ikke avdekket konsekvenser som krever ytterligere utredninger av samfunnsinteresser så som næringsvirksomhet, i samsvar med Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2.

7 VIKTIGE ENDRINGER UNDER SAKSBEHANDLINGEN

7.1 Endrete navn på foreslåtte verneområder

Etter lokal og sentral høring er navn endret for følgende områder:

- *Linnesstranda, Møysund* er endret til *Linnesstranda* (område nr. 1)
- *Hyggen mellom dam* er endret til *Hyggen Mellom* (område nr. 4)

Grunnen til endringene er i begge tilfeller behovet for forenklinger av navnet.

7.2 Endret avgrensning av foreslåtte verneområder

Etter lokal og sentral høring er de foreslåtte grensene endret for følgende områder:

- Linnestranda
- Slemmestadåsen – Morberg

I begge tilfeller er arealet av verneområdet redusert i forhold til høringsforslaget. I Linnestranda er det gjort en liten justering av grensen for verneområdets tilleggsareal, slik at grensen følger markslagsgrense mellom dyrket mark og skog. I Slemmestadåsen-Morberg er det gjort ulike justeringer for å imøtekomme andre interesser.

7.3 Endring av foreslåtte forskrifter

Avveining mellom bruk og vern har ført til endringer i vernebestemmelser. Således er verneforslaget tilpasset andre brukerinteresser. Det vises for øvrig til omtalen under kapittel 10.3 og omtalen av de enkelte lokalitetene i kapittel 11.

8 OPPHEVING AV TIDLIGERE VERNEDE OMRÅDER

Verneforslaget omfatter:

- Linnestranda naturreservat i Lier kommune, Buskerud, som ble opprettet ved kongelig resolusjon av 28. juni 1985
- Holtnesdalen naturreservat i Hurum kommune, Buskerud, som ble opprettet ved kongelig resolusjon av 24. september 1993
- artsfredning for øygruppen Ranvikholmene (Ranvikholmen, Vealøs, Hamneholmen, Kalven, Møkkalassa og Kufoten) som ble opprettet ved kongelig resolusjon av 10. juli 1936.

Oppheving av disse vedtakene skjer gjennom foreliggende kgl.res. jf. vedlegg 1 forskrift om fredning av Linnestranda naturreservat, vedlegg 8 forskrift om fredning av Holtnesdalen naturreservat og vedlegg 10 forskrift om fredning av Ranvikholmen naturreservat.

9 FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Direktoratet for naturforvaltning har myndighet til å bestemme hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområder i Norge. Kommunene kan, dersom de ønsker det, få forvaltningsmyndighet for verneområdene, jf. også omtale i kapitlet "forvaltning av verneområdene".

Utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen samt merking og oppsetting av skilt er dekket innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kap. 1427 post 32. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av utarbeiding av forvaltningsplaner og etablering av oppsyn og skjøtsel vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

10 GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

10.1 Høringen

Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud har vært sendt på høring til berørte grunneiere og rettighetshavere, kommuner, Buskerud fylkeskommune, samt til følgende instanser:

Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Statens Kartverk, Statens navne-konsulent, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, AVINOR AS, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Norges Bondelag, Norsk Sau- og Geitagslag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Norges Fiskarlag, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Taretrålfiskernes Forening, Norges Kystfiskarlag, Norges Luftsportsforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkidéforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Prosessindustriens landsforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo Biologisk institutt, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Vitenskapsmuseet, NTNU Ringve botaniske have, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Havforskningsinstituttet, Norsk Fiskerihøgskole, fylkeslandbruksstyret, Landbrukskontoret i Røyken og Hurum, Landbrukskontoret i Lier, Buskerud botaniske forening, Forum for natur og friluftsliv i Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Naturvernforbundet i Lier, Naturvernforbundet i Hurum og Røyken, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Hurum Bondelag, Røyken Bondelag, Lier Bondelag, Buskerud bonde- og småbrukarlag, Norsk ornitologisk forening (NOF) avd. Buskerud, NOF – Drammen og omegn, NOF – Oslo og Akershus, Norsk entomologisk forening - Drammenslaget, Demmekilen vel, Oslofjordens fiskarlag, Åroselva grunneierlag, Østre Åros bryggeriforening, Røyken og Åros jeger- og fiskerforening, Norges jeger- og fiskerforbund avd. Buskerud, Buskerud orienteringskrets, Drammen og Oplands turistforening, Kystverket sørøst, Nedre Åros vel, Viken skogeierforening, Pinsemenigheten Salem, Industribygg AS, Statens vegvesen region sør, Oslo og omegn friluftsråd.

Følgende instanser har ingen eller uvesentlige merknader til verneforslaget: Statskog SF, Bergvesenet og Statens vegvesen.

Kommunenes innvendinger til verneplanen er knyttet til enkeltområder (jf. kapittel 11), og dreier seg om at enkelte områder bør forvaltes etter plan- og bygningsloven.

Buskerud fylkeskommune ønsker at ett av områdene i verneplanen (område nr. 10 Ranvikholmen) fortsatt skal forvaltes som LNF-område etter plan- og bygningsloven og tar ellers verneforslaget til orientering. Det forutsettes at verneinteressene veies opp mot friluftinteressene ved fastsettelse av grenser m.v.

10.2 Verneomfang, verneform

10.2.1 Utvelgelse av områder

Demmekilen Vel er positive til vern i deres område. Velet etterlyser et formelt vern av alle dammer og tjern i området mellom Høvikvollen og Båtstø og opplyser at det har foregått gjenfylling av dammer i dette området de senere årene. Velet mener også at Høvikvolddammene og våtmarksområdet i Demmekilbukta burde tas med i verneplanen for å hindre utbygging. Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) – Buskerud er positive til verneplanen. Norges Naturvernforbund stiller seg undrende til at ikke flere områder er foreslått vernet, spesielt gjelder dette Haraldstangen, som grenser til Haraldsfjellet naturreservat. Det vises til et registreringsnotat som konkluderer med at området er blant de aller mest verneverdige områdene i Oslofjorden.

Fylkesmannen bemerker at kun områder med høy naturfaglig verneverdi er foreslått vernet som naturreservat. Grensene trekkes slik at de sikrer vern av disse områdene. Personell fra Vitenskapsmuseet i Trondheim undersøkte fire dammer ved Høvikvollen i 1995. De fant ikke kvaliteter som gir grunnlag for vern etter naturvernloven, men dammene ble karakterisert som lokalt verneverdige. Verdifulle naturområder som ikke er vernet etter naturvernloven, skal tas hensyn til gjennom kommunenes kartlegging av biologisk mangfold og arealforvaltning etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen mener at verneverdiene på Haraldstangen utvilsomt er store, og området har derfor vært vurdert vernet. Det er imidlertid problematisk å verne et område med så mange hytter, ikke minst med tanke på forvaltningen av området. Veier, parkeringsplass og hytter med hager og brygger er inngrep som en helst ikke ønsker i et naturreservat. Fylkesmannen har derfor vurdert området som uegnet som naturreservat til tross for store verneverdier.

Direktoratet for naturforvaltning viser til fylkesmannens merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til den utvelgelsen av områder som fylkesmannen og direktoratet har foretatt.

10.2.2 Verneplanprosess for områder med skog

Norges Skogeierforbund viser til at de tidligere har reagert sterkt på at fylkesmannen hadde varslet igangsetting av en tradisjonell verneplanprosess for to skogområder gjennom arbeidet med Verneplan for Oslofjorden, til tross for Stortingets klare signaler om at det skal satses på frivillig vern. Skogeierforbundet har drøftet saken med Miljøverndepartementet for å finne praktiske løsninger, og har tatt det for gitt at

myndighetene ville legge vekt på å finne løsninger som skogeierne kunne akseptere. Skogeierforbundet kan ikke se at dette har skjedd i tilstrekkelig grad så langt. Skogeierforbundet har merknader til området Slemmestadåsen – Morberg. Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, WWF-Norge og SABIMA (Samarbeidsrådet for biologisk mangfold) bemerker til uttalelsen fra Norges Skogeierforbund at Stortinget vedtok at frivillig vern skal være en viktig metode, men ikke den eneste viktige strategien i det videre vernearbeidet.

Fylkesmannen viser til at det er riktig at det nå i større grad skal satses på frivillig vern. Gjennom arbeidet med denne verneplanen følger imidlertid fylkesmannen det oppdraget som er pålagt av Direktoratet for naturforvaltning.

Direktoratet for naturforvaltning viser til Miljøverndepartementets brev av 30. september 2004 til Norges Skogeierforbund, hvor departementet gir en oversikt over pågående tematiske/fylkesvise verneplaner som er vurdert å berøre skog i noen grad. I brevet fastslår departementet at disse verneplanene, inkludert Verneplan for Oslofjorden - delplan Buskerud, skal gjennomføres som ordinære verneprosesser.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets kommentar.

10.2.3 Friluftsliv

Oslofjordens Friluftsråd (OF) er fornøyd med at områdenes friluftsbruk er godt belyst i verneplanforslaget.

Friluftsrådernes Landsforbund (FL) gir i sin uttalelse merknader både til arbeidet med vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten generelt, og til Delplan Buskerud spesielt. I sine generelle merknader peker FL på at det er arealknapphet og press på både naturområder og friluftslivsområder. FL peker videre på bl.a. det felles overordnede mål for naturvern- og friluftslivsområdene om å hindre nedbygging av strandsonen. FL peker på at de positive sidene ved friluftsliv for å skape forståelse og aksept for naturen ikke er trukket frem i verneplanene. Tvert i mot fremstilles friluftsliv som hovedtrusselen mot naturverdiene. FL beklager at de parallelle prosessene med verneplanarbeidet for Oslofjorden og satsing på sikring av nye friluftsområder ikke er utnyttet til en felles offensiv der en i praksis kunne ha synliggjort felles interesser. FL er enig i verneplanenes intensjon om å ivareta viktig og sårbar natur og at naturvernloven er det beste virkemiddelet. FL kan imidlertid ikke se at det er dokumentert en så dramatisk situasjon at det er åpenbart at naturverninteressene automatisk skal gå foran friluftslivinteressene. Både generelt og for enkeltområder er friluftslivsverdiene mangelfullt dokumentert og verdsatt i verneplanarbeidet. Mangelen på samordning og tilfredsstillende avveining av natur- og friluftslivinteresser gjennom verneplanarbeidet gjør at det må tas en grundig avveining av disse to miljøinteressene i hørings- og sluttfasen. Når det gjelder Delplan Buskerud, har FL merknader til områdene Slemmestadåsen – Morberg, Gråøya, Sandbukta – Østnestangen, Ranvikholmen og Søndre Verksøya. For de øvrige områdene støtter FL verneplanforslaget jf. merknadene til det enkelte område.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) er positiv til verneforslaget. Flere av områdene har stor verdi for friluftslivet. FRIFO er opptatt av at vernet ikke må medføre unødvendige og ubegrunnede hindringer for enkelt friluftsliv.

Fylkesmannen er oppmerksom på at det kan være konflikt mellom friluftsliv og naturvern, men peker på at enkelt friluftsliv ikke kommer i konflikt med verneformålet i noen av de foreslåtte verneområdene. Bevaring av områdene i en mest mulig urørt tilstand tjener imidlertid etter fylkesmannens vurdering også friluftslivet. I noen av områdene kan enkel tilrettelegging for friluftsliv være aktuelt. Forholdet til friluftslivet vil også bli vurdert ved utarbeidelse av forvaltningsplaner.

Direktoratet for naturforvaltning vurderer generelt at friluftsliv og naturvern i all hovedsak har sammenfallende interesser, og at utøvelse av friluftsliv er grunnleggende viktig med tanke på å utvikle kunnskap om naturen og forståelse av behovet for naturvern. I noen områder er det slitasjeskader bl.a. på sårbar vegetasjon som følge av stor ferdsel. Direktoratets utgangspunkt er at slike problemer bør søkes løst gjennom tilretteleggingstiltak (kanalisering) framfor regulering eller forbud mot ferdsel. Tiltak som gjennomføres for å ta vare på naturverdiene, vil også bidra til at områdene i framtiden framstår som attraktive for friluftslivet. Direktoratet viser for øvrig til sitt brev av 2. juni 2000 til fylkesmennene om videreføring av arbeidet med vern av viktige naturområder i Oslofjorden. Direktoratet påpekte i dette brevet bl.a. at arbeidet med vern etter naturvernloven må ses i nær sammenheng med sikring av friluftsområder med sikte på å bevare viktige naturområder og sikring av allmennhetens adgang til kysten. Direktoratet ba fylkesmennene vurdere i hvilke områder friluftinteressene kunne forenes med naturverninteressene og som dermed kunne egne seg for sikring til friluftsliv. Direktoratet forutsatte i denne sammenheng at fylkesmennene samarbeidet med kommunene om hvilke området som kunne egne seg for sikring og om muligheten for å få gjennomført saken.

Se også direktoratets generelle merknader til forskriftene nedenfor.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

10.3 Forskriftene

10.3.1 Landbruk

Norges Bondelag er opptatt av at vern av dammer ikke må være til hinder for eksisterende og framtidig bruk av dammene til landbruksvirksomhet.

Statens landbruksforvaltning bemerker at forskriftene generelt må utformes slik at landbruksdrift som ikke er i konflikt med verneinteressene kan fortsette. Det er gjort unntak i forskriftene når det gjelder "... gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten". For områder der skogavvirkning fortsatt pågår, og dammer brukes til vanning, bør forskriften og eventuell forvaltningsplan gi mulighet for slik aktivitet. Grunneier må kunne

gjennomføre skjøtsel/forvaltning som er i tråd med retningslinjene som legges for å ivareta verneverdiene, uten at dette på forhånd er bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Fylkesmannen viser til at landbruksdrift som ikke er i konflikt med verneformålet kan fortsette. Fylkesmannen viser også til kommentarer til vern av vanningsdammene på Hyggen Mellom, Solbergdammen, Grønsanddammen og Langsetdammen. I noen av områdene må skogsdrift forbys, for å hindre at verneverdiene blir redusert. Det er naturfaglige vurderinger som ligger bak forslag om vern og utforming av verneforskriftene. Det er viktig at det er strengt naturfaglige vurderinger som legges til grunn for vern og forvaltning av verneområder. Ellers vil det være vanskelig å forsvare vern etter naturvernloven. Grunneier vil få tilbud om å delta i utarbeiding av forvaltningsplan. Når de enkelte skjøtelsoppgavene skal utføres, vil det også være naturlig å søke samarbeid med grunneier.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at spørsmålet om hvilke aktiviteter som bør tillates i de enkelte områder, er vurdert konkret i forhold til verneverdier og verneformål. Bestemmelsen i forskriftenes § 4 nr. 1 som gir unntak for bl.a. "... gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten", brukes som standard i verneforskrifter. Åpning for skjøtels- og forvaltningsoppgaver som sådan uten at dette er bestemt av forvaltningsmyndigheten, vil etter direktoratets vurdering kunne gi uklare grenser for hva som er tillatt/ikke tillatt og medføre uthuling av vernevedtaket. Direktoratet viser til at aktiviteter som grunneiere og andre kan gjennomføre eller få tillatelse til å gjennomføre, er listet opp i forskriftenes §§ 4 og 5. I en del tilfeller kan disse aktivitetene være sammenfallende med behov for skjøtselstiltak for å ivareta verneverdiene. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med grunneier om gjennomføring av skjøtselstiltak. Direktoratet viser for øvrig til fylkesmannens merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

10.3.2 *Friluftsliv*

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) mener at vernebestemmelsene ikke må være til hinder for mindre arrangementer i undervisningssammenheng. Pedagogisk virksomhet i slike områder er viktig for å skape positive holdninger og er dermed et bidrag til å sikre god naturforvaltning i framtiden. De enkelte verneforskriftene må ta hensyn til friluftslivet, slik at det ikke legges unødvendige hindringer for eksempel på ferdsel og vedlikehold og merking av stier. Når det gjelder motorferdsel i utmark, er det viktig at forskriftene kun åpner for det som er ytterst nødvendig og at det gjennomføres en streng forvaltningspraksis. Dette bør i størst mulig grad også gjelde sjøarealene.

Fylkesmannen peker på at der det er behov, er det åpnet for vedlikehold og merking av Kyststien og andre viktige stier. Ferdsel til fots er ikke foreslått begrenset i noen av verneområdene. Det er lagt begrensninger på bruk av områdene til teltleirer,

idrettsarrangementer eller andre større arrangementer. Mindre arrangementer i undervisningssammenheng er ikke i strid med vernebestemmelsene. Forslaget om å gi generell tillatelse til merking og vedlikehold av Kyststien og viktige eksisterende turstier er vurdert, men tas ikke til følge. Årsaken er at en generell tillatelse hindrer forvaltningsmyndigheten i å kontrollere hvordan merkingen utføres.

Direktoratet for naturforvaltning bemerker at det i arbeidet med utformingen av forskrifter er lagt vekt på å legge grunnlaget for en forvaltning som ivaretar naturverdiene, samtidig som det tas hensyn til den store verdien flere av områdene har for friluftslivet. Direktoratet viser til fylkesmannens merknader ovenfor. Fylkesmannen går inn for at merking og vedlikehold av stier må skje etter søknad, ut fra et ønske om at forvaltningsmyndigheten skal ha kontroll med hvordan merkingen utføres. Når det gjelder de foreslåtte naturreservatene som har stor verdi for friluftsliv, foreslår direktoratet at det gjøres unntak i § 4 for vedlikehold av eksisterende stier med eksisterende merking. Ny merking av eksisterende stier bør derimot fortsatt skje etter søknad (§ 5). Med ny merking menes etablering av merker på steder hvor det ikke er merker fra før eller etablering av en ny type merker. Etter direktoratets vurdering vil dette i stor grad oppfylle ønsket om kontroll med hvordan merkingen utføres, samtidig som en imøtekommer friluftinteressene. Eventuelle behov for nye stier bør vurderes i sammenheng med skjøtselstiltak for å fremme verneformålet (§ 7).

Direktoratet legger til grunn at det i områder som har status som statlig sikrede friluftsområder også i framtiden skal være tilfredsstillende betingelser for utøvelse av friluftsliv og at de framstår som attraktive i så måte. Innenfor rammene av verneformålet bør dette gjenspeiles i forvaltningen av disse områdene, herunder praktiseringen av forskriftene.

Direktoratet viser for øvrig til kommentarene om friluftsliv i gjennomgangen av de enkelte områdene.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

10.3.3 Havbruk, havbeite og fiske

Fiskeridirektoratet forutsetter at verneplanen ikke vil medføre konsekvenser for sjøbasert akvakultur i medhold av oppdrettsloven og havbeiteloven, og fiske i medhold av saltvannsfiskekloven. Fiskeridirektoratet anmoder om at det for aktuelle områder tilføyes til § 5: "Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Etablering av landfester for anlegg i sjø."

Fylkesmannen ber direktoratet ta stilling til forslaget om etablering av landfester for anlegg i sjø ettersom dette ikke er spesielt for Oslofjorden, men aktuelt i hele landet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at det gjennom planprosessen ikke er framkommet konkrete interesser som gjelder havbruk (fiskeoppdrett og skjelloppdrett) eller havbeite knyttet til områdene. Direktoratet viser til at det i forskriftene for enkelte

områder i verneplanen for kystregionen i Troms (kgl. res. 4. juni 2004), ble tatt inn mulighet for etablering av fortøyningsfester (landfester) i forbindelse med havbruk. Bakgrunnen for dette var innspill om å gi mulighet for dette i verneområder som grenser til havbruksrelevante områder, og hvor det var tatt ut areal for å imøtekomme havbruksnæringen. De aktuelle områdene i Troms er gjennomgående store (opp til 21 km²) og grenser til sjøområder i et betydelig omfang. Delplanen for Buskerud har derimot et svært begrenset arealomfang og innebærer ikke nytt verneareal i sjø. Direktoratet tilrår at det ikke åpnes for landfester for anlegg i sjø. I henhold til forskriftsforslagene vil fiske være tillatt. For Linnestranda og områdene som grenser til sjø, foreslår direktoratet at det tas inn mulighet for etablering av fortøyningsfester for fiskeredskaper. Det eneste området som omfatter sjøareal er Linnestranda, hvor sjøarealet allerede inngår i det eksisterende naturreservatet. For dette området tilrår direktoratet at det åpnes for utsetting og gjenfangst av stedegne marine arter i forbindelse med havbeitenæring etter havbeiteloven. Direktoratet legger til grunn at dette ikke omfatter eventuell fôring, medisiner og etablering av tekniske innretninger i tilknytning til slik virksomhet.

Miljøverndepartementet viser til at direktoratet i brev av 26. oktober 2006 har tilføyd forslag om at det i forskriften for Linnestranda tas inn et spesifikt unntak for bruk av motorbåt i forbindelse med yrkesfiske. Departementet slutter seg til dette.

Departementet viser til direktoratets forslag om at det for Linnestranda og områdene som grenser til sjø tas inn en mulighet for etablering av fortøyningsfester for fiskeredskaper. Departementet forutsetter at slike fortøyningsfester ikke innebærer større innretninger på land, men begrenses til for eksempel mindre bolter som settes i fjellet.

Miljøverndepartementet viser til fiskerimyndighetenes ønske om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til å etablere fortøyningsfester for akvakulturanlegg i Linnestranda og områder som grenser til sjø. Departementet har fått opplyst fra fiskerimyndighetene at eventuelle anlegg i dette tilfellet vil dreie seg om skjellanlegg som festes til bolter i fjellet med kjetting som går langs bunnen, og at størrelsen på boltene i all hovedsak vil tilsvare fortøyningsfester for fiskeredskaper.

Departementet viser til at alle områdene har verneformen naturreservat. Videre har alle et bredt verneformål og et bredt spekter av verneverdier, der bevaring av urørthet er spesielt nevnt i ett av tilfellene (Gråøya). Generelt er det viktig å begrense det totale omfanget av nye inngrep i slike områder. Departementet mener på denne bakgrunn at et spørsmål om etablering av fortøyningsfester for akvakulturanlegg må vurderes særskilt for det enkelte området når det eventuelt blir aktuelt. Eventuelle søknader må forvaltningsmyndigheten da på vanlig måte behandle etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i forskriftene (for "særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med fredningen"). "

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurderinger.

10.3.4 *Kystverkets interesser*

Kystverket Sørøst foreslår et tillegg til forskriftenes § 4, Generelle unntak, på de lokalitetene der Kystverket har anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet: "Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, og nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette."

Fylkesmannen ber direktoratet ta stilling til forslaget om drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg ettersom dette ikke er spesielt for Oslofjorden, men aktuelt i hele landet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at formuleringen som gir unntak for drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette, har vært benyttet som standard ved ulike verneplaner de senere år, og foreslår at denne også benyttes i delplanen for Buskerud. Direktoratet viser for øvrig til at det ikke er foreslått ferdselsbegrensninger i sjø. På bakgrunn av forespørsel fra direktoratet har fylkesmannen innhentet opplysninger fra Kystverket Sørøst om i hvilke områder det er installasjoner. Formuleringen er tatt inn i forskriftene for disse områdene (Sandbukta – Østnestangen og Ranvikholmen).

Miljøverndepartementet har for alle verneområdene som ligger ved sjøen (Sandbukta-Østnestangen, Ranvikholmen, Linnestranda, Slemmestadåsen-Morberg, Gråøya og Søndre Verksøya), foretatt en presisering av direktoratets forslag til bestemmelse i forskriften § 5 (eventuelle unntak etter søknad), slik at bestemmelsen nå lyder: "Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til anlegg for Kystverket". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurdering.

10.3.5 *Andre forhold vedrørende forskriftene*

Direktoratet for naturforvaltning foreslår at bestemmelsen om øvingskjøring (§ 5 nr. 1 i fylkesmannens forslag) strykes. Det kan settes spørsmålstejn ved hvilke former for øvingskjøring som eventuelt kan være aktuelle. I hovedsak bør eventuell øvingskjøring kunne skje andre steder enn i disse gjennomgående små og ofte sårbare områdene. Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Miljøverndepartementet har foretatt enkelte presiseringer av direktoratets forslag til forskrifter:

- i forskriftene for de fire dyrefredningsområdene er uttrykket "etter medio oktober" endret til "i perioden 15. oktober-31. desember" i bestemmelsen om nedtapping av dam (§ 4 nr. 3)
- i forskriften for Sandbukta-Østnestangen naturreservat har § 5 nr. 1 a. fått følgende ordlyd: "§ 4 nr. 6 når vedlikeholdet gjelder hytter"
- i forskriften for Sandbukta-Østnestangen naturreservat har § 5 nr. 5 fått følgende ordlyd: "Hogst av ved til bruk for hyttene i reservatet".

Ut over de forskriftsendringer som er omtalt ovenfor og i kommentarene til de enkelte områder, foreslår Direktoratet for naturforvaltning enkelte redaksjonelle endringer for

å tilpasse ordlyden til nyere vernevedtak og forskriftsmaler. Miljøverndepartementet har også foretatt enkelte endringer av språklig og redaksjonell art i forskriftsforslaget. Blant annet har departementet valgt å benytte de samme artsnavnene som Artsdatabanken (gjelder bl.a. plantearten flueblom og salamanderartene). Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Miljøverndepartementet har i samråd med Landbruks- og matdepartementet vurdert forholdet til tiltak for å hindre spredning av planteskadegjørere eller smittestoff etter lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet m.v. §§ 23 første ledd og 24. Miljøverndepartementet viser til at dersom det i spesielle tilfeller skulle bli behov for å sette inn tiltak innenfor verneområder i denne verneplanen, vil det kunne dispenseres for dette etter de generelle dispensasjonsreglene i forskriften. Departementet legger til grunn at dispensasjonen skal iverksettes uten opphold i samsvar med de tiltak loven krever.

10.4 Forvaltning av verneområdene

10.4.1 Forvaltningsplaner og skjøtsel

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) – Buskerud mener at det må utarbeides forvaltningsplaner for hvert enkelt verneområde, inkludert dyrefredningsområdene, og at § 7, siste setning endres fra: ”Det kan utarbeides forvaltningsplan...” til: ”Det må utarbeides forvaltningsplan...”. Forvaltningsplanene må inneholde planlagt og eksisterende sti- og løypenett, detaljer omkring merking og vedlikehold og hvem som har ansvar for at de forskjellige oppgavene blir utført. Plasser for bål, grilling, telt, doer og søppelkasser må stedfestes i planene. Hvilke skjøtselstiltak som bør utføres, må også inn i planene. FNF – Buskerud mener også at ”tillatelse til vedlikehold og merking av kyststien og andre viktige eksisterende stier” bør stå under ”§ 4 Generelle unntak”, for å sikre en enkel drift av stiene.

Naturvernforbundet i Hurum og Røyken ønsker § 7, siste setning endret fra ”Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel” til ”Det *skal* utarbeides forvaltningsplan, som *skal* inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel. *Naturvernforbundet i Hurum og Røyken (NiHR) skal delta i arbeidet.*”

Norges Bondelag mener at formuleringen i forskriftenes § 7 om at det kan utarbeides forvaltningsplan, bør endres til at det skal utarbeides forvaltningsplan.

Fylkesmannen viser til at en er nødt til å prioritere de områdene som har størst behov når det gjelder utarbeiding av forvaltningsplan. En generell bestemmelse om at det *skal* utarbeides forvaltningsplan er derfor ikke hensiktsmessig. Det synes heller ikke hensiktsmessig å fastsette i vernebestemmelsene hvem som skal gjennomføre skjøtselen. Vernebestemmelsene skal gjelde for lang tid. Det er mer naturlig at forvaltningsmyndigheten søker eventuell hjelp hos organisasjoner og andre dersom det oppstår behov for det.

Direktoratet for naturforvaltning mener at spørsmål om utarbeidelse av forvaltningsplaner generelt bør løses i etterkant av vernet. Direktoratet viser for øvrig til merknadene om skjøtsel og forvaltning under avsnittet "Landbruk", og til fylkesmannens merknader.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering og viser til at det i St.meld. nr. 26 *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* er signalisert at regjeringen vil sikre naturverdiene i vernet områder ved å utvikle forvaltningsplaner og gjennomføre skjøtselstiltak der det er nødvendig. Miljøverndepartementet har etter samråd med Landbruks- og matdepartementet kommet til at det bør prioriteres å utarbeide forvaltningsplan for fire områder i denne verneplanen. De fire områdene er Linnestranda, Slemmestadåsen-Morberg, Hyggen Mellom og Langsetdammen.

10.4.2 Forvaltningsmyndighet

Norges Bondelag mener at det bør legges opp til lokal forvaltning av verneområdene parallelt med etableringen av forvaltningsplan.

Fylkesmannen oversender spørsmålet om kommunal forvaltning til Direktoratet for naturforvaltning. Fylkesmannen viser imidlertid til at kommunene tidligere har fått tilbud om å være forvaltningsmyndighet for sine verneområder, men at de aktuelle kommunene i den sammenhengen takket nei.

Direktoratet for naturforvaltning har tilbudt kommuner overtakelse av forvaltningsmyndighet for verneområder basert på avtale. Miljøverndepartementet har i brev av 4. desember 2002 bedt direktoratet om å gjennomføre delegering til de kommuner som har svart ja uten forbehold. Av brevet framgår det at forsøket med avtalebasert delegering skal evalueres etter fem år. Dersom kommuner som fikk forvaltningsmyndighet den gang eller andre kommuner senere ønsker overført slik myndighet på de premisser som lå til grunn for delegeringen den gang, skal brevet av 4. desember 2002 ikke være til hinder for dette. Dette gjelder også for senere opprettede verneområder.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets kommentar.

11 MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

11.1 Linnestranda naturreservat i Lier kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 594 dekar. Formålet med fredningen er å bevare et særegent våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Linnestranda er botanisk egenartet med et frodig preg og innslag av verneverdig sumpskog. Området utgjør en viktig fuglebiotop og har særlig betydning for trekkende våtmarksfugl. På grunnlag av

disse verneverdiene forslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene ”spesiell naturtype” og ”egenart”.

Flere grunneiere ønsker å kunne regulere høyden på vegetasjonen i det foreslåtte verneområdet som et ledd i å redusere angrepene av kålflue i kålproduksjon. De ønsker at det kan utformes en skjøtselsplan for kantvegetasjonen for å redusere graden av angrep fra kålflue. Grunneierne tar forbehold om å kreve erstattet økonomisk tap som blir forårsaket av verneregler som medfører at grønnsaksproduksjonen blir vanskeliggjort eller fordyret. Lier kommune slutter seg til forslaget om utvidelse av Linnesstranda naturreservat, men ber at det tas hensyn til eksisterende næringsvirksomhet som blir berørt av utvidelsen, og at området forvaltes i samarbeid med berørte grunneiere. Oslofjordens Friluftsråd (OF) er positive til utvidelsen av Linnesstranda naturreservat. Drammens sportsfiskere ønsker at allmennheten skal kunne drive sportsfiske i Linnesstranda naturreservat uten spesielle restriksjoner. Foreningen krever også at fylkesmannen sørger for at de nærliggende giftforurensninger som ligger i vann og på land på begge sider av Linnesstranda naturreservat, dvs. Gullhaugområdet og Gilhusbukta, blir tatt hånd om på en betryggende måte. Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen er av den oppfatning at hogst av bestemte treslag og vegetasjon over en viss høyde i deler av reservatet kan være aktuelt for ivaretagelse av verneformålet i deler av reservatet. Dette gjelder bestandene av dunkjevle og belter av viersump som er vare for utskygging og drenering som følge av at skog får utvikle seg.

Samtidig er fylkesmannen oppmerksom på at det drives intensiv grønnsaksproduksjon på begge sider av det foreslåtte verneområdet. Problematikken knyttet til vegetasjon/grønnsakdyrking er bekreftet av Planteforsk og Norsk senter for økologisk landbruk. Fylkesmannen foreslår på bakgrunn av dette at det i verneforskriftens § 5 (etter søknad) føyes til et nytt punkt om hogst av trær for å redusere ulemper for tilstøtende landbruksarealer.

Fylkesmannen vil prioritere å lage forvaltningsplan (skjøtselsplan) for Linnesstranda naturreservat der hensyn til vern og til landbruksdrift skal ivaretas. Spørsmål om erstatning må tas opp etter et eventuelt vernevedtak.

I § 4 (generelle unntak) er det allerede gitt tillatelse til fiske i Linnesstranda naturreservat. Fylkesmannen kan derfor ikke se noen konflikt på dette punktet. Når det gjelder forurenset jord og sjøbunn i området, kan fylkesmannen vise til at det arbeides med en tiltaksplan for forurenset sjøbunn i Drammensfjorden. Forurensning av verneområdet er forbudt jf. verneforskriftens § 3 nr. 3.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet viser til at Forsvaret har bedt om et generelt unntak fra forbudet mot lavtflyging i Linnestranda naturreservat. Det er pekt på at lavtflygingsøvelser med jagerfly er svært lite sannsynlig i området, men at det som forberedelser til for eksempel eskorte- og sikringsoppdrag kan oppstå et visst behov for øvelsesflyging i lav høyde med helikopter. Etter samråd med Forsvarsdepartementet presiserer Miljøverndepartementet at det i dette tilfellet dreier seg om øvelsesflyging i lav høyde med helikopter, at denne flygingen vil skje i svært lite omfang og at det ikke er påvist problemer som følge av denne type flyging i trekkområder for våtmarksfugl. Miljøverndepartementet har på denne bakgrunn tilføyd følgende bestemmelse i forskriften for Linnestranda under "§ 4 Generelle unntak; Bestemmelsen i § 3, nr. 1-4, er ikke til hinder for": *Forsvarets nødvendige lavtflyging*.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Linnestranda naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.2 Slemmestadåsen – Morberg naturreservat i Røyken kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 180 dekar. Formålet med fredningen er å bevare et egenartet område med sitt biologiske mangfold i form av spesielle naturtyper og plantearter. Området har særskilt høy verneverdi på grunn av store forekomster av plantearter ertevikke og flueblom. I Norsk Rødliste 2006 er ertevikke og flueblom klassifisert som henholdsvis "sterkt truet" og "nær truet". Alm-lindeskogen har et stort potensial for verneverdige sopparter. Generelt er området artsrikt, spesielt innen tørke- og varmetålende arter og kalkkrevende arter. På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene "spesiell naturtype" og "egenart".

Høringsuttalelsene dreier seg i hovedsak om hvorvidt området skal være med verneplanen, om endringer i den foreslåtte vernegrensen i forskjellige deler av området og om justeringer av forslaget til verneforskrift.

Røyken kommune er imot vern av Slemmestadåsen og viser til at dette området er ivaretatt gjennom kommuneplan, Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden og øvrig lovverk. Kommunen framholder at området er av stor betydning for friluftsliv og rekreasjon. En grunneier ønsker primært at området tas ut av verneplanen av hensyn til skogbruksnæring.

Grunneieren som primært ønsker området tatt ut av verneplanen, ber sekundært om en justering av grensen for reservatet i sørvestre del av det nordre delområdet. I brev av 25. november 2005 bemerkes det at den endringen som er gjort av vernegrensen, er forsvinnende liten i forhold til grunneiers ønske. Norges Skogeierforbund viser til grunneiers ønske og ber om at de flatere partiene sør i det nordre delområdet tas ut av verneplanen.

En annen grunneier anmoder om at den nordre delen av området (nær Odden) tas ut av planen. Grunneier opplyser at han ikke har funnet flueblom og ertevikke på Odden, at almen er borte etter angrep av almesyken, at det kun er spredte forekomster av lind der og at områdebeskrivelsen er feil når det gjelder berggrunnen i den nordligste delen av området. Grunneier peker videre på at strendene er mye brukt til bålbrekking og koking av blåskjell. Friluftsrådernes Landsforbund mener primært at nordre del av området, kalt Odden, bør tas ut av verneforslaget og sikres som offentlig friluftsområde, jf. også at det er høyt prioritert gjennom Sikringsprosjektet. Oslofjordens Friluftsråd (OF) antyder at den ytterste skrenten og stranda nedenfor helt nord i det foreslåtte verneområdet (mot Odden) bør tas ut av verneforslaget da denne stranda er en del brukt.

Røyken kommune bemerker i brev av 28. november 2005 at verneplanen er til hinder for utbygging på eiendommen gnr/bnr 38/541 selv om kommuneplanen åpner for det. Dersom det ikke er spesielle verdier som trues av utbygging, ber kommunen om at verneområdet trekkes utenom eiendomsgrensene. Dersom det er behov for å verne deler av eiendommen, ber kommunen om at det klargjøres hvorfor dette spesielle arealet skal få vern. Eier av eiendommen gnr/bnr 38/541 bemerker i brev av 29. november 2005 gjennom Platou arkitekter AS bl.a. at fylkesmannen ikke vil justere vernegrensen til å følge eiendomsgrensen fullt ut slik tilfellet er for de tilgrensende eiendommer. Det vises til at eiendommen i gjeldende kommuneplan er angitt med formålet privat/bolig, og en anser det derfor påregnelig at eiendommen kan utnyttes til dette formål. Dette anses som helt vesentlig for næringsvirksomheten som i dag er etablert på eiendommen.

Eier av eiendommen gnr/bnr 38/402 motsetter seg et vern. Det bemerkes at avgrensningen av verneområdet ikke er forklart. Videre påpekes at en ikke har kunnet gjennomføre befaring sammen med fylkesmannen/direktoratet. Selv om en motsetter seg vern, er en interessert i å forsøke å komme til en ordning med fylkesmannen med hensyn til fastsettelsen av grensene før det foreligger et vernevedtak.

Enkelte grunneiere bemerker at Sølvnibben (ved sørgrensen til gnr 41 bnr 6) er et populært bade- og fiskested. De foreslår at bålforbudet ikke skal gjelde helt nede på stranda, slik at det skal være mulig å tilberede blåskjell/fisk. Naturvernforbundet i Hurum og Røyken (NiHR) er positive til verneplanen, men ønsker forskriften § 3 punkt 7 endret til: "Bålbrekking og bruk av grill utenfor avsatte plasser er forbudt." Naturvernforbundet opplyser at skoleklasser og barnehager bruker området og mener at det er viktig at de har muligheter for bålbrekking og grilling. Oslofjordens Friluftsråd (OF) er glad for at forskriften åpner for at merking og vedlikehold av Kyststien og andre viktige turstier kan tillates. OF anbefaler at det i forskriften § 5 føyes til adgang til å søke forvaltningsmyndighetene om tillatelse til å oppføre "enkle/begrensede" installasjoner til friluftsliv som for eksempel "stupebrett og opparbeidet grill-bålplass". OF ønsker også at det kan tillates vedlikehold av tilkomsten til sjøen i det nordre området ved direktørboligen. Oppføring og utbedring av trapp kan være aktuelt for å sikre tilkomsten til sjøen, noe OF ønsker tillatelse til i vernebestemmelsene. Friluftsrådernes Landsforbund mener at dersom den nordre del av området kalt Odden

skal inngå i verneområdet, må en på grunn av de sterke friluftsjnteressene i tillegg til merking og vedlikehold av Kyststien, tillate enkle/naturvennlige tilretteleggingstiltak som bål-/grillplasser i nordre del av området.

Fylkesmannen vurderer naturverdiene i området som så spesielle at det er ønskelig med et sterkere vern enn det som kan oppnås gjennom arealforvaltning etter plan- og bygningsloven.

Fylkesmannen har, etter befaringsammen med grunneier, tatt ut en del av det flate området som har størst betydning for skogsdrift.

Fylkesmannen har videre kommet ønskene om grenseendringer i nordre del av området delvis i møte ved å flytte grensen for reservatet ca. 300 meter mot sør på Odden. I høringsforslaget omfattet reservatet nordspissen av Odden. Fylkesmannen ønsker imidlertid ikke å ta hele det området som kalles Odden ut av verneforslaget. Fylkesmannen vurderer verdiene i området som viktige og ønsker derfor at dette området inngår i naturreservatet. Bergartene varierer fra kalkstein og leirskifer helt nord til syenitt og biotittgranitt lenger sør på Odden. Enda lenger sør i verneområdet er det klorittamfibolitt som dominerer. Opplysningene om berggrunnen bygger på berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser og rapport fra feltarbeid. Alm-lindeskog er navnet på en vegetasjonstype som kjennetegnes av en rekke plantearter og en spesiell økologi. Fravær eller liten forekomst av alm er, til tross for navnet, ikke vesentlig for verken verneverdien eller betegnelsen på vegetasjonstypen.

Fylkesmannen har kommentert spørsmålet om vern på eiendommen gnr/bnr 38/541. I brev av 6. desember 2005 viser fylkesmannen til registreringsrapporten som danner det faglige grunnlaget for vernet. Ifølge rapporten er hele det aktuelle området dekt av kalkbarskog, med forekomst av flueblom over hele arealet. Bestandsstørrelsen varierer mye fra år til år og er derfor vanskelig å estimere. Fylkesmannen viser videre bl.a. til at størrelsen av et verneområde er av vesentlig betydning for dets funksjon. Dette er bakgrunn for at fylkesmannen ikke har endret forslaget til vernegrense i tråd med ønsket fra Platou arkitekter og kommunen. Etter at fylkesmannen ble kjent med utbyggingsplanene, ble det gjennomført befaringsammen med kommunen, Platou arkitekter og grunneier. På dette grunnlag kom fylkesmannen med en ny vurdering ved brev av 7. juli 2006. Fylkesmannen bemerker der at det kun er små grensejusteringer som skal til for at det skal være mulig å gjennomføre en utbygging på eiendommen. Det planlagte nybygget ligger nesten i sin helhet i området som ble tatt ut ved forrige justering. I den aktuelle delen av området er det mye hageavfall og kvist, og etter fylkesmannens vurdering er det lite sannsynlig at det finnes flueblom akkurat der. Fylkesmannen anbefaler ytterligere grensejustering.

Fylkesmannen kommenterer forholdet til gnr/bnr 38/402 og viser til befaringsrapport hvor det framkommer at det spredt innenfor hele eiendommen forekommer flueblom, som er sjeldent forekommende i Norge. Fylkesmannen viser videre til at levedyktigheten av en bestand på lang sikt er avhengig av populasjonsstørrelsen. Orkideer som flueblom opptrer uregelmessig på areal som er egnet som levested, og en

vil år om annet ikke finne individer på mer enn en liten del av arealet. Desto viktigere er det å verne mest mulig av det areal som er egnet for arten og som den opptrer sporadisk på. Den såkalte kanteffekten (mot hogstflater eller ikke skogdekt mark) er også av betydning. På grunn av uttørking kan flere fuktighetskrevede arter ikke leve i kantsoner. Fylkesmannen ønsker på denne bakgrunn ikke å etterkomme ønsket om å redusere vernearealet på eiendommen. Hjemmelshaver har mottatt opplysningene i saken svært forsinket, og har av den grunn ikke hatt anledning til å delta på felles befarings i området i juni 2003. Fylkesmannen finner dette beklagelig, men er trygg på at avgrensningen slik den nå er foreslått, er godt forankret i kunnskap om arter i området og deres økologi.

Fylkesmannen ønsker å inkludere grunneiere og interesseorganisasjoner når forvaltningsplan for naturreservatet skal utarbeides. Da vil det være aktuelt å ta spesielle hensyn til friluftslivsinteressene på Odden. Verneplanen foreslår at merking og vedlikehold av Kyststien og andre viktige stier skal være tillatt etter søknad. Fylkesmannen er innstilt på å legge til rette for faste bål- og grillplasser når forvaltningsplan for verneområdet skal utarbeides. Dermed kan det fortsatt brennes bål og kokes blåskjell i området.

Direktoratet viser til fylkesmannens vurderinger av naturverdiene i området Odden og fylkesmannens forslag om å ta deler av området ut av verneforslaget. Når det gjelder spørsmålet om å ta ut ytterligere arealer med produktiv skog, viser direktoratet til at bunnvegetasjonen ikke er uavhengig av trærne. Direktoratet viser videre til fylkesmannens vurderinger når det gjelder ønsker om grensejusteringer i form av reduksjoner i etterkant av fylkesmannens tilrådning, og tilføyer at flueblom i medhold av naturvernloven er gitt artsfredning i hele landet, jf. kongelig resolusjon av 21. desember 2001.

Direktoratet viser også til de tiltak fylkesmannen har foreslått for å imøtekomme de store friluftslivsinteressene i området når det gjelder utforming av forskrift og forvaltning av området. Dersom det skal kunne legges til rette for faste bål- og grillplasser, må forskriften gi mulighet for dette. Foreslåtte forskrift setter forbud mot bålrensning og bruk av grill. Direktoratet foreslår at dette endres til forbud mot bålrensning og bruk av grill utenfor avsatte plasser.

Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader, herunder avsnittet "Verneplanprosess for områder med skog", og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet har fått bekreftet fra direktoratet at etter den siste justeringen av vernegrensen, jf. fylkesmannens kommentar knyttet til eiendommen gnr/bnr 38/541, ligger det foreslåtte verneområdet i sin helhet i et område som er lagt ut som landbruks-, natur- og friluftsområde i kommuneplanen. Departementet presiserer videre at behandlingen av spørsmålet om merking og vedlikehold av stier i forskriften er kommentert av direktoratet under avsnittet om friluftsliv i kapitlet om generelle merknader. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler

opprettelse av Slemmestadåsen-Morberg naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.3 Gråøya naturreservat i Røyken kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 730 dekar. Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har stor botanisk verneverdi med mange vegetasjonstyper og stort artsmangfold. Området er egenartet gjennom forekomster av regionalt uvanlige arter, særlig i sumpskogområdene. På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene ”tilnærmet urørt” og ”egenart”.

Eier av feriestedet nordvest på øya vil utvide det ikke-vernede området rundt feriehyttene slik at ei sandstrand med brygge nordvest for bebyggelsen ikke kommer innenfor verneområdet. Videre ønsker han så stor avstand til verneområdet at det ikke er fare for at trær i verneområdet faller ned over bebyggelsen. Han ønsker også å delta under grenseoppgangen og tillatelse til å hente ut ved fra reservatet til bruk i feriehyttene. Oslofjorden Friluftsråd (OF) er positiv til at det etableres bål- og grillplasser på øya. Friluftsrådernes Landsforbund synes det er positivt at forslag fra Oslofjorden Friluftsråd om å ta ut sjøarealene er imøtekommet, og at forskriftsforslaget åpner for vedlikehold av viktige stier samt grilling og bålbrekking på avsatte plasser. Norges Naturvernforbund påpeker at Gråøya har mange kvaliteter som er påpekt i evalueringsrapporten om mangler i dagens skogvern, og ber om at hele området vernes.

Fylkesmannen viser til at vern ikke er til hinder for bruk av brygga og sandstranda som før. Grensene koordinatfestes og merkes i marka etter vedtak om vern. Dette utføres av vernemyndighetene i tråd med verneplanen. Grunneier vil bli informert og kan delta under grenseoppgangen. Avstanden fra reservatgrensa til feriehyttene er så stor at det sannsynligvis ikke medfører fare for at vindfall skal treffe bebyggelsen. Skulle fare for dette likevel oppstå, kan forvaltningsmyndigheten tillate hogst av de aktuelle trærne.

Forvaltningsmyndigheten bør ha anledning til å tillate vedhogst. Fylkesmannen foreslår derfor et nytt punkt 5 i § 5: Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: Hogst av ved til eget bruk.

Direktoratet viser til fylkesmannens kommentarer, bl.a. om at sandstrand og brygge kan brukes som før. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Gråøya naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.4 Hyggen Mellom dyrefredningsområde i Røyken kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 2 dekar. Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av storsalamander og småsalamander og de to dyreartenes livsmiljø. Storsalamander og småsalamander er klassifisert som henholdsvis "sårbar" og "nær truet" i Norsk Rødliste 2006. På denne bakgrunn foreslås disse dyreartene fredet i dette bestemte området og området etablert som dyrefredningsområde, i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Grunneier ønsker at bestanden av de to salamanderartene overføres til en naturdam og vil ikke ha noe ansvar for at salamanderne overlever. Ved behov for full uttapping sommerstid i forbindelse med reparasjon eller utbedring, krever grunneier at fylkesmannen tar ansvar for at salamanderne blir fanget inn og satt ut igjen når utbedringen er foretatt. Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen tror overføring av salamanderne til en annen dam ikke vil være noen god løsning. Erstatningsspørsmål tas opp etter eventuelt vernevedtak. Erstatning gis kun som en engangsutbetaling.

Fylkesmannen har diskutert forvaltning av dammen med fagpersonell ved Vitenskapsmuseet i Trondheim, som mener at salamanderpopulasjonene i dammen tåler at dammen tappes ned også sommerstid. Fylkesmannen har fått opplyst at bare noen få desimeter vanddybde vil være tilstrekkelig for å sikre at salamanderlarvene overlever. Skulle dammen mot formodning likevel bli tørr en sommer med noen års mellomrom, er dette ingen katastrofe for salamanderpopulasjonene i og med at størstedel av populasjonene befinner seg på land. Fagpersonell ved Vitenskapsmuseet har også gitt uttrykk for at det beste vern for salamanderne er at vanningsdammene er i aktiv bruk, da dette hindrer gjengroing og uttørking.

Ved befarings av dammen sammen med grunneier har fylkesmannen fått vite at dammen er i aktiv bruk som vanningsdam. I tørre somrer med stort vanningsbehov etterfyller grunneier dammen med vann fra en brønn. Det er i grunneiers interesse at dammen ikke blir tørr sommerstid, likeledes at dammen ikke lekker, tørker ut eller gror igjen ettersom hele gårdsdrifta er avhengig av denne dammen.

Dammen er bygd i et område med kvikkleire. For å sikre dammen mot skred, er grunneier opptatt av å la trær vokse på arealene rundt dammen. Imidlertid er det viktig for grunneier å få lov å tynne og ta ut de største trærne av samme grunn. Store trær som vindfelles blottlegger jord, og dermed øker faren for erosjon og skred. Fylkesmannen er av den oppfatning at grunneier og vernemyndighet har sammenfallende interesser. I forbindelse med utarbeiding av forvaltningsplan for dammen, vil fylkesmannen søke samarbeid med grunneier.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Hyggen Mellom dyrefredningsområde i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.5 Solbergdammen dyrefredningsområde i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 4 dekar. Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av storsalamander og småsalamander og de to dyreartenes livsmiljø knyttet til en middels næringsrik dam. Storsalamander og småsalamander er klassifisert som henholdsvis "sårbar" og "nær truet" i Norsk Rødliste 2006. På denne bakgrunn foreslås disse dyreartene fredet i dette bestemte området og området etablert som dyrefredningsområde, i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Hurum kommune bemerker at det må sikres at dammen fortsatt kan brukes etter intensjonen.

Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen ønsker at dammen fortsatt brukes til åkervanning, jf. kommentaren til området Hyggen Mellom. Det er også i høringsdokumentet gitt klart uttrykk for at bruk til vanning kan fortsette.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet har foretatt en mindre justering i forslaget til forskrift § 2 Formål, slik at den siste delen av bestemmelsen nå har følgende ordlyd: "... livsmiljø knyttet til en middels næringsrik dam". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Solbergdammen dyrefredningsområde i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.6 Grønsanddammen dyrefredningsområde i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 2 dekar. Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av storsalamander og småsalamander og de to dyreartenes livsmiljø, knyttet til en næringsrik dam. Storsalamander og småsalamander er klassifisert som henholdsvis "sårbar" og "nær truet" i Norsk Rødliste 2006. På denne bakgrunn foreslås disse dyreartene fredet i dette bestemte området og området etablert som dyrefredningsområde, i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Grunneier opplyser at Grønsanddammen fungerte som vanningsdam i jordbrukssammenheng, og at den ble utvidet i dybde og areal for 30 år siden. Dammen er ikke i bruk til vanning i dag, men fungerer som et viktig trivselselement. Grunneier er opptatt av at vernet av dammen ikke må medføre at det gis generelle opplysninger om salamanderens tilstedeværelse eller at det på noen måte legges til rette for allmenn ferdsel for observasjon/iakttakelse. At vernet ikke innvirker på helheten av gårdstunet er også viktig. Grunneier er også sterkt imot en eventuell rotenonbehandling av dammen for å sikre salamanderens videre eksistens, og er i tillegg opptatt av at vernet ikke må føre til økonomiske utlegg for henne.

Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen viser til at vern av dammen ikke medfører endringer i landskapet på gårdstunet. Utgifter og praktiske gjøremål i forbindelse med vern av dammen er forvaltningsmyndighetens ansvar. Forvaltningsmyndighet er vanligvis fylkesmannen. Vanligvis medfører ikke denne typen vern publisitet, og det er lite trolig at vernet vil føre til ferdsel til dammen.

Rotenonbehandling er nevnt av Leif Åge Strand (2004) i notatet "Amfibieforekomster i seks kulturlandskapsdammer i Hurum og Røyken". Her er rotenonbehandling nevnt som et aktuelt tiltak dersom det skulle vise seg at bestanden av karuss skulle true bestandene av salamander. Skjøtselstiltak for å fremme verneformålet vil bli diskutert med grunneier. Fylkesmannen viser til at det er aktuelt å utarbeide forvaltningsplan for dammen. Grunneier vil bli invitert til å delta i utarbeidingen av forvaltningsplanen.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet viser til grunneiers merknad om at det ikke ønskes tilrettelegging for allmenn ferdsel i forbindelse med et vern. Siden dammen ligger inne i en hage, vil det i forbindelse med vern og forvaltning ikke være åpent for, eller bli tilrettelagt for, allmenn ferdsel, jf. friluftsløven. Miljøverndepartementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Grønsanddammen dyrefredningsområde i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.7 Langsetdammen dyrefredningsområde i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 9 dekar. Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av storsalamander og småsalamander og de to dyreartenes livsmiljø. Storsalamander og småsalamander er klassifisert som henholdsvis "sårbar" og "nær truet" i Norsk Røddliste 2006. På denne bakgrunn foreslås disse dyreartene fredet i dette bestemte området og området etablert som dyrefredningsområde, i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Grunneiere er positive til vern, men de er samtidig opptatt av at det må lages en forvaltningsplan for å motvirke gjengroing. Det er dermed viktig at vernebestemmelsene ikke er til hinder for vedlikehold av dammen og området rundt. Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen er også opptatt av at dammen ikke gror for mye igjen. Når det skal lages forvaltningsplan for dammen, vil tiltak mot gjengroing være en av flere aktuelle problemstillinger. Grunneier vil bli tilbudt å delta i utformingen av forvaltningsplanen.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Langsetdammen dyrefredningsområde i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.8 Holtnesdalen naturreservat i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 262 dekar. Formålet med fredningen er å bevare et edellauvskogområde med sitt biologiske mangfold i form av spesielle naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har høyt innslag av døde og døende trær og har meget høy entomologisk verneverdi. Området er egenartet blant annet gjennom innslaget av en bekkekløft med velutviklede mosesamfunn og en svært frodig feltvegetasjon. På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene ”spesiell naturtype” og ”egenart”.

Grunneierne er misfornøyde med at ytterligere 15 daa av deres eiendom båndlegges. De stiller seg undrende til betydningen av vern når kommunen samtidig har tillatt bygging av et spa-hotell i Holtnesstøa som innebærer mye trafikk, forurensning og støy i området. De lurer på om verneforslaget påvirker søknad om fradeling av tre tomter på Tillaløkka, grensende til arealet som foreslås vernet. De forventer at tapet av inntektsmuligheter knyttet til det foreslåtte verneområdet kompenseres på en skikkelig måte. Inntektsmulighetene de nevner er fradeling av tomter i verneområdet og hogst. Friluftsrådernes Landsforbund støtter verneplanforslaget.

Fylkesmannen viser til at området er foreslått vernet på grunn av verneverdig vegetasjon. Vegetasjonen lider trolig ingen direkte skade av forurensning fra trafikken i området. Arealbruk utenfor verneområdet styres ikke av verneforskriftene, men av plan- og bygningsloven. Spørsmål om fradeling utenfor verneområdet styres dermed av plan- og bygningsloven der også naturverdier tillegges vekt. Spørsmål om erstatning må tas opp etter et eventuelt vernevedtak.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet går inn for, etter samråd med direktoratet, at følgende bestemmelse tilføyes i forskriften § 4: "Bestemmelsene i § 3, nr. 1-4, er ikke til hinder for:

Bruk av beltegående "elgtrekk" til uttransport av felt elg og hjort". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning. Departementet anbefaler opprettelse av Holtnesdalen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.9 Sandbukta – Østnestangen naturreservat i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 473 dekar. Formålet med fredningen er å bevare et område med stor variasjon i vegetasjonstyper og spesielle naturtyper. Deler av området har særskilt vitenskapelig betydning ved å ha fra høy til meget høy entomologisk verneverdi. Området er egenartet med en naturlig sonering fra åpent hav og velutviklede sandstrender til skog med innslag av naturskog, sumpskog og edellauvskog. På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene "spesiell naturtype", "særskilt vitenskapelig betydning" og "egenart".

Hytteiere i det foreslåtte verneområdet ønsker at det etter søknad må kunne gis tillatelse til gjenreiseing av bebyggelse som befant seg i verneområdet på det tidspunktet planen trådte i kraft. Videre ønsker en av hytteeierne rett til å fjerne syke trær som kan skade hytta i tilfelle vindfelling og informasjon om hvilke restriksjoner verneplanen medfører for bruken av stranda i umiddelbar nærhet av hytta, blant annet om de fortsatt kan trekke opp ei lita jolle på stranda. Grunneier hevder, gjennom advokatfirmaet Grindstad & Co, at det aktuelle området ikke har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning og heller ikke skiller seg ut ved sin egenart. Det hevdes at de faglige vilkårene for fredning ikke er til stede i og med at området ikke oppviser egenart eller sjeldenhet i forhold til resten av kystlinja på den delen av Hurumlandet. Dette gjelder alle elementene i området; stranda, skogområdene og soneringen fra hav til skog, som de mener er vanlig over store deler av Norges kyststripe. Videre blir det hevdet at det foreslåtte naturreservatet er langt større enn det som er nødvendig for å oppnå verneformålet. Hurum kommune er opptatt av at tilgjengeligheten til området sikres ved at turveier og stier kan utbedres. Oslofjordens Friluftsråd (OF) bemerker at deler av området er dokumentert som et viktig friluftsområde som bør sikres til friluftsmål. OF kommenterer at det derfor er viktig at det i de foreslåtte vernebestemmelsene er gitt muligheter for å brenne bål og grille på bestemte steder og muligheter til å vedlikeholde Kyststien og stinettet i området. Lærerkollegiet ved Hurum ungdomsskole viser til at området brukes regelmessig i undervisningen til aktiviteter og overnattingsturer. Det er svært viktig at dette viktige lærings- og holdningsskapende arbeidet får fortsette. Lærerkollegiet foreslår derfor at det i forskriften tas inn et unntak hvor undervisningsaktiviteten behandles, enten som generelt unntak eller etter søknad. Friluftsrådenes Landsforbund (FL) bemerker at hele området, og særlig strandområdene, har unike friluftskvaliteter av regional karakter. Det eksisterende friluftsområdet i Sandbukta er tatt ut av verneplanforslaget. FL mener primært at et belte på ca. 100 meter langs sjøen også for de øvrige deler av områder bør

tas ut. Sekundært må friluftinteressene synliggjøres bl.a. ved at friluftslivet tas inn i formålsbestemmelsen og at bestemmelsen som hjemler regulering og forbud mot ferdsel tas ut. Det forutsettes, som foreslått, at det åpnes for vedlikehold og merking av eksisterende stier og at det på faste plasser tillates bålbrenning og bruk av grill.

Fylkesmannen viser til at det i medhold av § 6 i verneforskriften etter søknad kan gis tillatelse til gjenreising av bebyggelse. Skulle det oppstå fare for at trær kan falle over hytta, kan forvaltningsmyndigheten tillate hogst av de aktuelle trærne i medhold av § 5, punkt 6. Vernet er ellers ikke til hinder for enkelt friluftsliv. Båt kan trekkes opp på stranda som før.

Området er grundig vurdert av fagfolk innen botanikk, entomologi og skogfag, og konklusjonen er at området er meget verneverdig. Det er dessuten få andre tilsvarende områder som er vernet. For en rekke arter, ikke bare dyr, men også planter, sopp og lav er størrelsen på leveområdet av stor betydning for muligheten til å overleve. Fylkesmannen gjør også oppmerksom på at en stor del av vernearealet som berørte gnr/bnr 35/3 i det opprinnelige forslaget ble tatt ut før høring.

Verneforskriften gir mulighet for bålbrenning og grilling på avsatte plasser. Merking og vedlikehold av Kyststien og andre viktige stier kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til etter søknad.

De naturfaglige verneverdiene knytter seg blant annet til strendene. Det er derfor ikke aktuelt å ta ut strandområdene fra verneområdet. Naturvernloven har ikke hjemmel for å ta inn friluftsliv som en del av formålet. Imidlertid er verneforskriften ikke til hinder for enkelt friluftsliv. Bruk av strendene til bading og liknende er ikke i strid med verneforskriften. Det er dessuten åpent for vedlikehold og merking av Kyststien og andre viktige stier etter søknad. Bestemmelsen i forskriften § 3, nr 5 er svært sjelden, om aldri, brukt, men er en mulighet for forvaltningsmyndigheten til å ta spesielle hensyn dersom helt spesielle behov skulle oppstå. Fylkesmannen kjenner ikke til tilsvarende naturreservat hvor tradisjonelt friluftsliv har kommet i konflikt med verneformålet.

På grunnlag av uttalelsen fra lærerkollegiet ved Hurum ungdomsskole, foreslår fylkesmannen at det i forskriften gis mulighet til større arrangementer etter søknad.

Direktoratet mener at på grunn av de store verneverdiene, kan det ikke tilrås at nordre del tas ut av verneforslaget. Direktoratets vurdering er at det bør være mulig å forene naturvern- og friluftinteressene i området. Når det gjelder FLs forslag om å ta friluftsliv inn i formålsparagrafen, viser direktoratet til at friluftsliv ikke inngår i formålet med opprettelse av naturreservater, jf. naturvernloven § 8. Direktoratet har for landskapsvernområder og naturreservater mulighet til å regulere eller forby ferdsel som er til skade for plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster, uavhengig av om dette er hjemlet i forskriften for det enkelte området. Dette følger av naturvernloven § 22 første ledd og delegert myndighet. Formuleringene i forskriften på dette punkt vil dermed være av opplysende karakter. For øvrig er det direktoratets utgangspunkt at

eventuelle problemer bør søkes løst gjennom tilretteleggingstiltak (kanalisering), framfor regulering eller forbud mot ferdsel.

Direktoratet bemerker at det ved tidligere vernevedtak har vært lagt til grunn at turvirksomhet i regi av skoler ikke omfattes av forbudet mot større arrangementer. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag om at det i forskriften tas inn et nytt punkt som gir mulighet til større arrangementer etter søknad, ved eventuelle behov som innebærer aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots. Direktoratet foreslår at det spesifiseres at dette gjelder arrangementer i tilknytning til undervisning ved skolen.

I fylkesmannens forskriftsforslag inngår en bestemmelse om bruk av motorkjøretøy for transport av materialer til vedlikehold og godkjent byggearbeid på hytter. Fylkesmannen har i ettertid opplyst at en med byggearbeid har tenkt på gjenoppbygging av hytte etter en eventuell brann eller annen totalskade. Direktoratet bemerker at en eventuell søknad om gjenoppbygging i slike tilfeller, kan vurderes etter bestemmelsen om særlige tilfeller i forskriftens § 6, jf. også fylkesmannens merknader om dette.

Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader, herunder spørsmål om friluftsliv, og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet presiserer at behandlingen av spørsmålet om merking og vedlikehold av stier i forskriften er kommentert av direktoratet under avsnittet om friluftsliv i kapitlet om generelle merknader. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Sandbukta-Østnestangen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.10 Ranvikholmen naturreservat i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 80 dekar. Formålet med fredningen er å ivareta et område som har et stort botanisk artsmangfold og som er voksested for den spesielle naturtypen lindeurskog. Området har særskilt vitenskapelig betydning gjennom verneverdige insekthabitater og lavarter. Fredningen innebærer også ivaretagelse av hekkebiotoper for sjøfugl. På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene ”spesiell naturtype” og ”særskilt vitenskapelig betydning”.

Hurum kommune innvender at Ranvikholmen er et meget viktig friluftsliv- og rekreasjonsområde og at flere øyer i området er vernet eller foreslått vernet. Kommunen mener at dagens regulering som LNF-A-område gir et tilstrekkelig vern. Buskerud fylkeskommune ønsker at Ranvikholmen forblir LNF-område. Oslofjorden Friluftsråd (OF) er positive til at det kan søkes om unntak fra forbudet mot å bruke området til teltleir. OF ønsker en avklaring av hvem som har myndighet til å gi dispensasjon fra forbudet; OF eller fylkesmannen. Organisasjonen antar at den har adgang til å søke om merking og vedlikehold av stier på øya. Organisasjonen ønsker også at det skal være adgang til å søke om framtidig bruk av øya som utmarksbeite i

skjøtselssammenheng. En del av øya er i følge OF i ferd med å gro igjen. Rundt kystledhytta som OF drifter, ønsker organisasjonen adgang til å søke om enkel tynning av skog og kratt. Advokatfirmaet Grindstad & Co på vegne av en grunneier i området Sandbukta – Østnestangen har i etterkant av fylkesmannens tilrådning pekt på at denne grunneieren også rammes av verneforslaget for Ranvikholmen idet han eier holmen Vealøs. Lærerkollegiet ved Hurum ungdomsskole viser til at området brukes regelmessig i undervisningen til aktiviteter og overnattingsturer. Det er svært viktig at dette viktige lærings- og holdningsskapende arbeidet får fortsette. Lærerkollegiet foreslår derfor at det i forskriften tas inn et unntak hvor undervisningsaktiviteten behandles, enten som generelt unntak eller etter søknad. Friluftsrådernes Landsforbund (FL) er glade for at det er adgang til å søke om å få bruke området til teltleirer. FL støtter verneforslaget under forutsetning av at det, som foreslått, åpnes for vedlikehold og merking av eksisterende stier og at det på faste plasser tillates bålbrekking og bruk av grill. FL ønsker også at det skal være adgang til å søke om framtidig bruk av øya som utmarksbeite i skjøtselssammenheng. FL ønsker også at det gis adgang til å søke om forsiktig tynning rundt kystledhytta.

Fylkesmannen anser verneverdiene på Ranvikholmen som så store at området bør vernes etter naturvernloven. Ifølge botanikere, geologer og entomologer har øya høy verneverdi. Plan- og bygningsloven er ikke et godt nok instrument til å sikre vern av øya for framtiden. I forbindelse med utarbeiding av forvaltningsplan for øya, er det aktuelt å ta hensyn til friluftslivsinteressene. Det er dessuten åpent for å søke om vedlikehold og merking av eksisterende stier.

Direktoratet utpeker forvaltningsmyndighet, og det er vanligvis fylkesmannen som blir utpekt. Organisasjoner som Oslofjorden friluftsråd tildeles ikke rolle som forvaltningsmyndighet.

Det bekreftes at blant andre OF kan søke om å få merke og vedlikeholde eksisterende stier på øya, jmf. forskriften § 5, punkt 4 i høringsforslaget.

I forbindelse med utarbeiding av forvaltningsplan for øya, vil spørsmål om beiting, tynning og faste plasser for bålbrekking og grilling bli tatt opp. Ved utarbeiding av forvaltningsplanen vil det være aktuelt å søke samarbeid med OF.

Direktoratet foreslår at det i forskriftens § 5 tas inn en bestemmelse som gir mulighet for arrangementer i tilknytning til undervisning ved skolen, jf. også tilrådingen for området Sandbukta – Østnestangen. Denne erstatter bestemmelse som gir mulighet for teltleirer.

Direktoratet tilrår videre at det i forskriftens § 5 tas inn en ny bestemmelse som åpner for at tynning av vegetasjon rundt kystledhytta kan tillates. Direktoratet viser til at det foreslåtte naturreservatet kun omfatter areal på selve Ranvikholmen. Viktige sjøfugllokaliteter behandles i en egen delplan for sjøfugl. Verneforslag for Vealøs inngår i denne delplanen, og fylkesmannens tilrådning ble sendt til direktoratet ved brev av 21.07.05.

Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader, herunder spørsmål om friluftsliv, skjøtsel og forvaltningsmyndighet, og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet presiserer at behandlingen av spørsmålet om merking og vedlikehold av stier i forskriften er kommentert av direktoratet under avsnittet om friluftsliv i kapitlet om generelle merknader. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Ranvikholmen naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

11.11 Søndre Verksøya naturreservat i Hurum kommune

Det foreslåtte verneområdets areal er 11 dekar. Formålet med fredningen er å ta vare på et område med en spesiell naturtype i form av regionalt sjeldne strandenger. Området har særskilt vitenskapelig betydning gjennom den særegne og nasjonalt viktige insektfaunaen.

På grunnlag av disse verneverdiene, foreslås området fredet som naturreservat i medhold av naturvernloven § 8, jf. kriteriene ”spesiell naturtype” og ”særskilt vitenskapelig betydning”.

Hurum kommune bemerker at ved flytting av sandvolleyballbane fra Søndre Verksøya, må det finnes erstatningsareal til ny bane. Oslofjordens Friluftsråd (OF) og Friluftsrådernes Landsforbund (FL) er positive til at det åpnes for bålbrekking og grilling på øya. FL anbefaler at det etableres en enkel sti gjennom området for å lede folk utenfor de mest sårbare områdene.

Fylkesmannen vil i forbindelse med erstatningssak ta opp spørsmålet om å flytte volleyballbanen. Egnet areal fins nord for det foreslåtte reservatet. Fylkesmannen er innstilt på å kanalisere ferdselen i tråd med anbefalingen fra FL.

Direktoratet bemerker at det i forskriftsforslaget er gjort unntak for gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Dette kan for eksempel være tiltak for å kanalisere ferdselen slik at en unngår slitasje på sårbar vegetasjon.

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og slutter seg for øvrig til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning og anbefaler opprettelse av Søndre Verksøya naturreservat i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Miljøverndepartementet

tilrår

Forskrifter om Verneplan for Oslofjorden – delplan Buskerud fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1-11).